

YLLJET ALIÇKA: PŘÍBĚH LÁSKY

z albánštiny přeložil Přemysl Vinš

Když člověk popíjí kávu ve venkovské hospodě plné much, je určitě příjemnější poslouchat vězeňského dozorce, jak vypráví příběh jedné lásky, než sedět sám u stolu pokrytého ubrusem s mastnými fleky.

Jakmile jsem zahlédl Měhilla, jednoho z nejprísnejších dozorců městské věznice, pozval jsem ho, aby si přisedl. Stiskl mi dlaň svou ohromnou chlupatou rukou a s chutí se posadil.

„Ideální typ na mučení lidí,“ pomyslel jsem si, když jsem si prohlížel jeho ruce. Znal jsem ho z doby, kdy jsem jako specialista na chemické zbraně vedl povinné vojenské cvičení.

Začali jsme se bavit o podružnostech, a když se hovor stočil ke statečnosti, tolik oblíbenému tématu v těchto končinách, Měhilla napadlo podělit se se mnou o jeden příběh, „nad kterým se prý pěkně nasměju“. Svě vyprávění začal poněkud zamýšleně:

„Chlapi jsou, veliteli, zvláštní. Ta historie o Dragušovi, bejvalým hlavním inženýrovi v naší fabrice, je k smíchu, ale taky mě překvapil tím, jaký měkkoty některý chlapi bejavaj, hlavně ty, co maj školy, chci říct... Promiň, dyť i ty...“

„Ne, ne, nic se neděje, chlapi jsou různí,“ zareagoval jsem.

„Přesně tak,“ uklidnil se Měhill a pokračoval se zaujetím dál, až u toho občas prskal.

„Draguš do naší fabriky přišel jako hlavní inženýr, hned po studiích. Byl to vážnej a moc šikovnej chlap. Schopnějšiho inženýra jsme snad ještě neměli. A taky že jo, výroba ve fabrice okamžitě stoupla. Měl černý mastný vlasy a malou dcerku s ruským jménem Světlana. Taky jeho žena byla Ruska, protože studoval v Sovětským svazu. Jme-

novala se Ljuba. Byla pěkná. Ach bože, jakou ta měla světlou kůži! Vycházela jenom na nákupy, a když šla kolem nás, div že jsme ji zaživa nesnědli. Občas si oblíkala takový úzký šaty, ve kterých, když jsi věděl, jak na to, se dalo leccos zahlídnout.“

„Hi, hi, hi,“ zahihňal se Měhill.

„Tahle Ljuba chodila klidně po městě, a když ji někdo slovem sem tam poškádlil, usmála se. Většinou se ale tvářila smutně. Jedný svý kamarádce vyprávěla, že předtím, než přijela do Albánie, jí řekli, že tady bude mít dům uprostřed pomerančovejch a citrónovejch sadů, přímo u teplýho modrýho moře. Vůbec by si nepomyslela, že se dostane do takový díry... Ještě, že mám Draguš,“ opakovala.

My jsme se divili, že tenhle Draguš, opravdu schopnej inženýr – schopnějšiho chlapa bys našel – nikdy nezašel po práci s kamarádama na skleničku. Říkalo se, že dřív i dost pil. Celej den teď ale trávil jenom s Ljubou a malou dcerou. V neděli jezdili na kolech k řece na ryby. Jak moh vůbec takovej chlap dopustit, aby jeho žena jezdila na kole! A nejenže jezdila, ale ještě k tomu v šatech! Co bych zapíral, když jela z centra, div nám nevypadly oči z důlků.

Jedný noci, bylo to v zimě, Draguše zatkli za nepřátelskou činnost. No prostě nepřítel, jako všichni ty, který studovali v Sovětském svazu. Hodně lidem to udělalo radost. A víš proč?“

„Ne,“ odpověděl jsem.

„Na rovinu ti řeknu, že jsme měli vztek, když jsme je takhle viděli spolu, nafoukance, který se k lidem ani nesklonili. Prostě byli namyšlený. Hodně lidí říkalo: Dobře mu tak, nepříteli mizernýmu.‘ A vůbec, co je to za chlapa, kterej je furt s ženskou, co jezdí v šatech na kole! A tak ho zavřeli do vyšetřovací vazby, kde ho drželi osm měsíců.“

Před náma dělal tvrdohlavýho. U výsledku vůbec nemluvil, nebo jenom málo, a nic nepřiznal!! My, vězeňský dozorcí, jsme na něj ze začátku měli jenom vztek a nemohli jsme ho vystát, ale když pak začal ten cirkus, tak jsme říkali, že by nám ho ve vyšetřovací vazbě mohli nechat co nejdýl, protože bysme se jinak neměli čemu smát.

První, kdo nás zavolal, abysme se šli podívat na ten spektakl, byl noční dozorce Prenga. Přišel do vězeňský jídelny a řek: ‚Chlapi, musím vám ukázat něco, při čem umřete smíchy. Pojďte se podívat špehýrkou na Draguše, na toho Draguše, kterej ze sebe dělá borce a drží jazyk za zubama. Pojďte se podívat, co dělá, když je sám.‘

„Proboha, co dělá?“

„Brečí, ten chlap brečí jako malý dítě. Brečí a říká nesmyslný slova, něco albánsky a něco rusky, a občas prohodí Ljuba. Takhle se chová chlap... To byste nevěřili!“

Šli jsme potichu a u špehýrky jsme se přetahovali, kdo se podívá jako první. A co jsme neviděli... Ten chlap tam ležel celej zhroucený a brečel. V ruce přitom držel sáček od chleba, kterej mu poslala Ljuba. A druhý den ráno, když jsme ho v poutech vedli do kanceláře vyšetřovatele, vypadal zase jako drsný chlap. Řek bys, že tvrdší chlap se snad ještě ani nenarodil. Při výsledku dosáh toho, že jedinej, kdo mluvil, byl sám vyšetřovatel. Jemu z pusy nevyšlo ani slůvko.

Ljuba zatím přicházela každé den, aby mu donesla jídlo, a se slzama v očích nás prosila, aby mohla Draguše aspoň jednou vidět.“

„A nechali jste ji někdy?“ zeptal jsem se Měhilla.

„A jak bysme to asi tak mohli dopustit, kamaráde! Jak jsme měli vědět, jestli by mu nedala nějaký signál nebo znamení, anebo mu lstivě nepředala nějakou zprávu, kdyby ho viděla? Já

se divím, že nezapásl taky ji. Vždyť i ona mohla bejt špionka, no ne...? Když se nepřítel vyklubal z Draguše, kterej v Sovětském svazu jenom studoval, tak co teprve ona, která sama byla Ruska!“

„No, to bezpochyby,“ prohodil jsem.

„To mi připomnělo,“ přerušil Měhill nit svého vyprávění, „kolikrát jsme šéfovi něco na Ljubu donesli, ale on ji přesto nezavřel! Co to vůbec bylo za chlapa, ten mladej šéf oddělení! Ani nevím, jestli jsi ho znal?“

„Ne,“ odpověděl jsem.

„Kristepane, kolikrát mě to překvapilo, já mu nosím o každým informace a on nic. A ty víš, jak je dneska snadný vytáhnout z lidí nějaký to slovo! Stalo se pak, že každé říkal, že Měhill je udavač. No měli pravdu, na mou duši, já udávám, ale on nic...“

„A co se stalo s Dragušem?“ přerušil jsem Měhilla.

„Nic, chlap za měsíc zhubnul tak, že bys ho ani nepoznal. Ljuba mu pořád nosila jídlo a se slzama v očích nás prosila, aby ho mohla aspoň jednou vidět. A my jsme jí furt říkali až příště, až příště. Nikdy ale nepřestala doufat a vždycky přicházela s malou za ruku a opakovala stejnou věc. My jsme měli radost, když chodila. Kdybys ji viděl, jak nás prosila! Když Ljuba přišla, měli jsme banket, vždyť víš, čím víc jídla se do cel nosilo, tím víc jsme z toho měli i my policajti. Nebylo čeho se bát, protože Draguš nevezal do pusy ani to málo, co jsme mu nechali, a jenom nad tím brečel. Takže než aby nad tím fňukal, to jsme to radši snědli.“

Měhill se na mě upřeně díval. Zdálo se, že očekával můj souhlas.

„No jo, samozřejmě,“ řekl jsem honem.

„Kde jsem to přestal...“ pokračoval povzbuzen. „Pokaždý, když jsme my policajti už neměli o čem mluvit, někdo z nás vždycky řek: ‚Já se nudím, tak se jdu podívat trošku na Draguše, už to nemůžu vydržet a stejská se mi po něm.‘ A když se vrátil, se slzama v očích od smíchu ostatním vyprávěl o Dragušovejch blbostech.“

Poslední měsíc nás už ve skutečnosti dost štvál, protože jenom seděl na bobku s hlavou strčenou mezi ruce a kolena, jako by se modlil, a nebylo rozumět, co si to pro sebe blábolil. V týhle pozici zůstával celej den a celou noc. Vypadalo to, že mu to tak bylo pohodlný.

Hodně ho vyslyšeli, ale jak jsem ti už řek, nevypravil ze sebe ani slovo. Taky že dostal co proto,



nic jsme mu nezůstali dlužný. Různě jsme ho mučili, až jsme byli kolikrát sami vyřízený, ale on zůstával na svém, a místo aby mluvil o své nepřátelské činnosti, říkal furt jenom *Ljuba*. A taky nervy mu úplně zeslábly. To všechno po osmi měsících výsledků.

Ale Dragušovy vylomeniny ještě nekončily. Přišel den soudu, a protože v továrně klesala výroba, místní organizace Strany rozhodla, že soud s Dragušem bude veřejnej. Sál byl úplně narvanéj.

Do první řady se posadila Ljuba s dcerou, kterou držela za ruku. Nikdo vedle nich neseděl. Dřepěla tam namyšleně, čubka jedna, a dívala se jenom na dveře, kterejma vejde Draguš. S nikým nepromluvila. Ani bys ji nepoznal. Oči jí úplně zčernaly. Jakmile Draguš vešel dovnitř, začala se třást jako osika.“

„A co dcera, co dělala?“ zeptal jsem se Měhilla.

„Co já vim... Zírala furt na svojí mámu. Draguš vstoupil do síně jako v mrákotách. Byl úplně k smíchu, bez vlasů, v opánkách a hadrech bez knoflíků. Popadli ho dva policajti a posadili. Myslím, že vůbec nevěděl, kde bylo jeho místo. Vypadalo to, že vůbec nechápal, která bije. Civěl do prázdna. Jednou se zadíval na něco pod stolem. My všichni jsme sklonili hlavy, abysme viděli, co tam má. Mohli jsme si oči vykoukat, ale nic tam nebylo. Pak pomalu otočil hlavu jiným směrem a začal se dívat na zeď.“

Jakmile ale uviděl Ljubu, hned ožil a oči mu zazářily. Vstal a chtěl jít k ní. Popad jsem ho za ruku a posadil. Sednul si poslušně jako nějaký ptáček. Za chvíli se znovu postavil a já ho znovu usadil. Chtěl jít za Ljubou, chudák, ale nevěděl, že to nebylo dovolený.

„No tak, Draguší, chlape!“ vykřikl jsem na něj. „Copak nevíš, kde jsi, nebo co? Posad se, nebudu ti to furt opakovat.“ Mlčky se na

Ylljet Alička je současný albánský spisovatel a vysokoškolský pedagog. Narodil se 23. června 1951 v Tiraně. Vystudoval přírodní vědy a několik let pracoval jako učitel v odlehlých vesnicích severoalbánského kraje Mat. V 80. letech byl ředitelem nakladatelství vydávajícího školní učebnice a po pádu komunismu na počátku 90. let se stal vedoucím zahraničního odboru albánského ministerstva kultury. Deset let také působil ve funkci tajemníka tiskového oddělení Delegace Evropské komise v Tiraně. V letech 2007 až 2013 zastával funkci albánského velvyslance ve Francii a v období 2010 až 2012 zastupoval navíc Albánii při organizaci UNESCO. Od roku 2013 přednáší na Evropské univerzitě v Tiraně.

Mezi roky 1996 až 2003 vydal několik sbírek povídek. Mezi ty nejznámější patří *Kompromis* (alb. Kompromisi) z roku 2000 a *Kamenná hesla* (alb. Parullat me gurë) z roku 2003. Je také autorem scénáře úspěšného filmu *Slogany* (režie Gjergj Xhuvani), který v roce 2001 získal ocenění na filmovém festivalu v Cannes. Kromě povídek je Alička autorem několika románů. Pozornost vyvolal jeho satirický román *Vyprávění o zahraničních diplomatech* (alb. Një rrëfimeje me ndërkombëtare) z roku 2006, ukazující život zahraničních diplomatů v albánské metropoli, nebo poslední román *Valčík štěstí* (alb. Valsi i lumturisë) o osudech albánské rodiny, která se v 80. letech uchýlila na italskou ambasádu v Tiraně a žádala o politický azyl. Celá Aličkova tvorba, zejména jeho povídky, se s černým humorem a nadhledem vrací ke složitě minulosti Albánie, především ke komunistické éře a k chaotickému období transformace v 90. letech 20. století. Za svoji literární činnost získal Alička řadu prestižních ocenění v Albánii i v zahraničí.

Vydání Aličkových povídek v češtině připravuje Nakladatelství Petr Štengl.

Kniha vyjde na podzim 2015 v překladu Přemyslavy Vinše. Křest bude mít 22.10. v Knihovně Václava Havla.

mě kouknul a celou dobu, od začátku až do konce soudu, ani nepromluvil. Řek toho asi tolik co ty, kterej jsi u soudu vůbec nebyl. Marně se ptal prokurátor, marně se ptal soudce, marně svědci, prostě nic. Jenom se tvrdošijně díval na Ljubu.

Ljuba ho taky sledovala a občas si otírala slzy. Zdálo se, že pro slzy ani pořádně nevidí. Draguš se jenom díval, ale nebrečel. Celou dobu až do konce procesu na Ljubě visel očima a ani nemrkl okem.

Ale pohroma nastala právě na konci.

Když soudce vynes rozsudek a v sále vypuknul trochu zmatek, jak se lidi zvedali k odchodu, tak v té chvíli se Ljuba, jako nějaká horská orlice, která vidí, že její mláďata jsou v nebezpečí, vrhla mezi policajty a vši silou objala Draguše, že byli jako jedno tělo. Nikdo nechápal, co se stalo. My policajti jsme zůstali úplně paf. Kdo by to od těch dvou chcíplotin čekal? Proto jsme je taky nestačili zastavit.

Nastal velkej zmatek. Náš velitel se dožadoval pořádku.

Nejdřív se sebral jeden policajt a šel je od sebe oddělit. Ale myslíš, že se mu to povedlo...? Bůhví odkud se v obou dvou vzala taková síla. Ruce měli tak propletený, že nikdo nerozeznal, která patří jednomu a která druhýmu. Policajt je za ně vzal, ale nemoh je vůbec odtrhnout. Nakonec se ten nebožák mezi ně přece jenom nějak prodral, ale začal křičet: „Chlapi! To vůbec nejde!“ Ryčel jako vepř.

„Jak je to možný, chlape, to si neporadíš se dvěma chcíplotinama?“

Nakonec je přišli roztrhnout tři policajti, ale nic, nebylo síly, která by je rozdělila.

„Zbijte ho, psa!“ vykřikl jeden z dozorců.

A tak je začali mlátit hlava nehlava. No ale zase nic, nic je nemohlo oddělit. Nechat je, byli by tak snad zůstali celý život.

Stydím se říct, že nás nakonec bylo sedm nebo osm policajtů, co jsme je tahali od sebe – někdo Draguše, někdo Ljubu. Dost jsme se do toho zamotali, protože jsme pořád nemohli zjistit, čí byly který ruce a jak se vzájemně do sebe zakroutily.

Hodně jsme se zapotili, než jsme je nakonec roztrhli. I když jsme je odlepili, dál se dívali jeden na druhýho, řek bys, že se navzájem hltali očima.

Na mě připadlo odtrhnout Ljubu, a jak jsem ji pevně držel, rukama jsem jí tisknul prsa.“

Měhill se začal smyslně pochechtávat.

„Prsa měla dobrý, čubka jedna. Silně jsem ji tisknul, no, jinak... Měl jsem strach, aby se mi znova nevyškubla,“ usmíval se šibalsky dál s uslintanou hubou.

„A když jsme je konečně oddělili,“ začal znovu vyprávět, „část policajtů popadla Draguše a vyvlekla ho ze sálu. Kde jenom ten chlap v sobě vzal takovou sílu! Jakmile jsme ho odtáhli na chodbu, zavyl jako nějaká horská šelma, zařval, až se otrásla celá soudní síň: ‚Ljubóóó, Ljubo...‘“

Čert aby ho vzal i s tou jeho Ljubou! No, veliteli, takhle přece chlap kvůli nějaký ženský nevyvádí, nebo ne?

A ona, když uslyšela ten jeho děsnej hlas, začala se mi v rukou škubat a celá uslintaná a ubrečená škemrala: „Nechte ho, proboha, nechte ho...!“

Já ji ale tisknul pevně a neměla šanci se mi vysmeknout.“

Měhill se začal zase šklebit.

„Když se soudní síň vyprázdnila, Ljuba pořád nechtěla odejít. Pevně se chytla jedny lavice a upřeně se dívala na dveře, kudy Draguš odešel. Dcera ji držela za sukni a hlasitě brečela. No prostě dítě, a do toho celej ten povyk s rodičema.“

Protože už nic nehrozilo a síň byla prázdná, nechal jsem ji na pokoji. Pořád se trásla, ale najednou se zvedla, utřela si slzy a s klidnou tváří, jako by se nic nestalo, vyšla s dcerou za ruku ze sálu, aniž na někoho koukla nebo s někým promluvila.

Zavřela se doma a nevyšla, dokud navždy neodjela do Sovětského svazu i s tou svojí dcerou, která, jak říkali jejich sousedi, se prej zbláznila jako její otec. Nakonec jim prej pomoh někdo z Tirany.“

„A co se stalo s Dragušem?“ zeptal jsem se Měhilla.

„Veliteli, stěží dokázal vydržet osm měsíců vyšetřování, tak jak by moh vydržet dvacet let vězení. Nevím přesně, kde zemřel: jestli ve vězeňský psychiatrii nebo v některým pracovním táboře. Dlouho ale nežil. Hodně rychle zhebnul.“

Když Měhill skončil své vyprávění, otupěle jsem se zvedl, zaplatil kafe a řekl:

„Měhille, už musím běžet. Díky za společnost.“

„Ale to nic, veliteli, pěkně jsme se pobavili, nemám pravdu? Mám radost, že sem chodíš na kafe, takže se můžeme vidět i jindy a prohodit pár slov a strávit společně nějakou tu chvíli.“

„Určitě, Měhille, určitě.“ Zvedl jsem se a vymotal se z hospody, ani nevím jak. ■